

Het Mundaneum: zes kilometer opnieuw beschikbare documentatie

*Jean-François Füeg, directeur Mundaneum,
Mons*

Sedert een paar maanden is de definitieve overbrenging van de verzamelingen van het Mundaneum naar de historische stad Mons, beëindigd. Weldra zullen de onderzoekers naar ons Archief en Documentatiecentrum kunnen komen en over iets meer dan een jaar zal een museum geopend worden. Uiteindelijk zal het werk van Otlet en La Fontaine in goede omstandigheden voortgezet worden.

In 1919 werd het Palais Mondial-Mundaneum in het Palais du Cinquantenaire geopend. Het Mundaneum, een tempel van wetenschap en universele broederschap, was het werk van twee Brusselse advocaten, Otlet en La Fontaine, waaraan ze 25 jaar eerder begonnen waren.

Op 14 september 1895 werd het Office International de Bibliographie in Brussel door deze beide mannen opgericht. Zij wilden een universele bibliografische lijst opmaken die de literatuurverwijzingen van alle boeken in de wereld over alle onderwerpen en van alle tijden zou bevatten. Volgens onze moderne criteria lijkt dit een utopisch en eerzuchtig programma, maar aan het eind van de 19de eeuw was het heel realistisch: nauwelijks 8 miljoen boeken waren gedurende deze eeuw over de hele wereld gepubliceerd. Het Instituut voerde de beroemde universele decimale classificatie en de standaardkaart (12,5 bij 7,5 cm) in, die we nog steeds gebruiken en de universele bibliografische lijst zou bijna 12 miljoen steekkaarten bevatten.

In 1913 kreeg La Fontaine de Nobelprijs voor de vrede voor zijn internationalistische actie. Hij

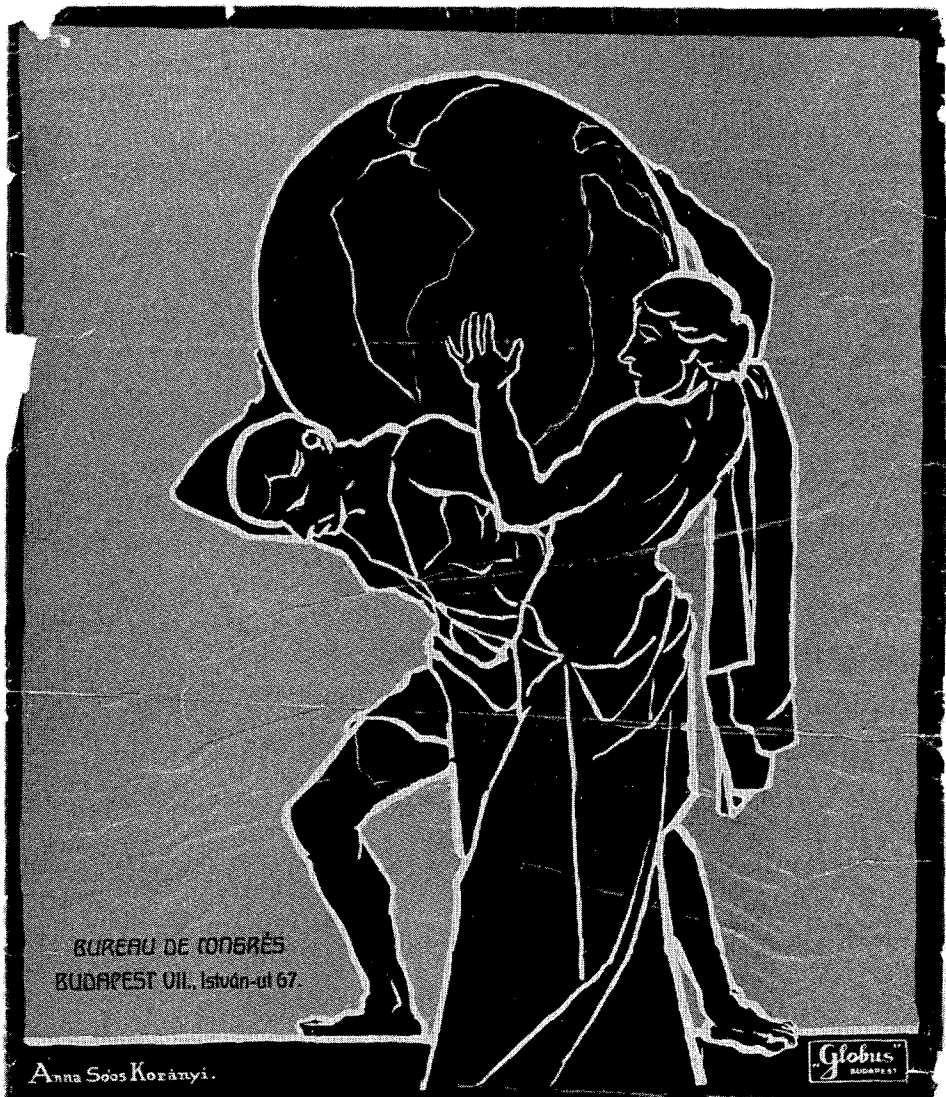
was medestichter van het Internationale Bureau voor de Vrede en vanaf het einde van de 19de eeuw ijverde hij voor de oprichting van de Volkenbond. Als jurist interesseerde hij zich voor de arbitrage van conflicten tussen volken en speelde hij een grote rol in de strijd voor een meer menselijk internationaal recht. Hij die van broederschap droomde werd met de Nobelprijs bekroond aan de vooravond van de bloedige wereldoorlog.

In het Mundaneum zouden verschillende door Otlet en La Fontaine vóór de Eerste Wereldoorlog samengestelde documentaire verzamelingen ondergebracht worden: deze van het Musée du Livre, de Bibliothèque des Sociétés Savantes, het Musée de la Presse, de Archives Encyclopédiques Internationales (iconografische documentatie) en het Musée International (een reeks didactische borden, voorwerpen en documenten die de beschaving van alle landen en de verschillende facetten van de menselijke kennis moesten aanbrenge(n)). De Union des Associations Internationales was eveneens in het Mundaneum ondergebracht. Otlet en La Fontaine waren ervan overtuigd dat het Mundaneum een grote rol zou spelen in de broederschap tussen volken door de bevordering van wederzijdse kennis. Ze hoopten dat het op cultureel vlak dezelfde rol zou spelen als de Volkenbond op politiek vlak.

De dooltocht

In 1934 werd het Mundaneum gesloten om de Cinquantenaire uit te breiden. In 1941 werden de documenten eindelijk overgebracht naar het Leopoldpark waar de Stad Brussel een gebouw bezat dat ze voor de indrukwekkende verzamelingen ter beschikking stelde.

In 1972 wilde de stad het gebouw dat ze sedert meer dan 30 jaar aan de opvolgers van Otlet ter beschikking had gesteld, terug. De daaropvolgende dooltocht zou 20 jaar duren. Tonnen documenten kwamen in ongeschikte lokalen te

BUREAU DE CONGRÈS
BUDAPEST VII. István-ut 67.

Anna Sós Korányi.

Globus
BUDAPEST

CONGRÈS INTERNATIONAL
POUR LE SUFFRAGE DES FEMMES
BUDAPEST (HONGRIE) 1913. JUIN 15-20.

Affiche uit de Mundaneum-collectie (foto Mundaneum)

recht (Leuvense Steenweg, Rogierlaan, en ook in een parking aan het Rogierplein).

In 1985 werden de verzamelingen aan de Communauté française geschonken en sedert 1993 is Mons, de stad van het Boek, de vestigingsplaats van het Mundaneum.

Trouw aan het werk van de stichters

Henri La Fontaine stierf in 1943 en Otlet in 1944. Gedurende meer dan 50 jaar zullen bibliografen en documentalisten hun werk levendig houden. Met hetzelfde geloof zullen ze gedurende 50 jaar standaardkaarten nauwgezet invullen, alle tijdschriften, alle boeken, alle sporen van menselijke intelligentie verzamelen. Zo werd het Mundaneum niet alleen met zeer interessante documenten maar ook met reclamefolders, postorderverkoopcatalogussen en kasboeken verrijkt maar werd de kennis van vroegere fondsen uit het oog verloren. Zelfs in de moeilijkste perioden (toen het dak van het gebouw in de Maelbeekstraat lekte, werkten de mensen tussen teilen) ging men door met het ophopen, het opstapelen, het klasseren.

In 1919 gingen Otlet en La Fontaine voor voorlopers door. Vijfzeventig jaar later zullen hun methoden verouderd blijken. Het Mundaneum dat op cultureel vlak het equivalent van de Volkenbond op politiek vlak en van het Internationaal Werkbureau op sociaal vlak had moeten zijn, sloeg een pover figuur.

We willen absoluut niet de indruk geven dat we geen respect hebben voor het gedane werk en voor de mensen die zowel in materieel als in psychologisch opzicht in zeer moeilijke omstandigheden in dienst van het Mundaneum waren. Dankzij deze mensen waren de bescherming van de verzamelingen en de geest van de stichters verzekerd.

Zoals Otlet en La Fontaine streven we naar een internationale verspreiding van de documentatie. Natuurlijk zullen we de verzamelingen klas-

seren en inventariseren. De klassering en de inventaris zullen in eerste instantie beknopt zijn, om de onderzoekers snel te tonen wat ons centrum bevat, daarna zal het werk verfijnd worden. In de loop van 1997 wordt de beknopte inventaris van de persoonlijke documenten van Henri La Fontaine gepubliceerd. Deze verzameling is bijzonder belangrijk voor de studie van de socialistische beweging. Henri La Fontaine is inderdaad meer dan 30 jaar senator geweest. Reeds 2 jaar zijn Suzanne Lecocq en Daniel Lefebvre deze inventaris aan het voorbereiden.

Concreet

Het Mundaneum herbergt het Persmuseum met ongeveer 100.000 kranten (vaak specimina of het eerste nummer van een verzameling, soms reeksen van 10 tot 100 nummers). De Franstalige pers is de belangrijkste, maar er zijn ook exemplaren van Zuid-Afrikaanse, Oost-Europese, Engelse, Duitse en zelfs Chinese kranten. Talrijke Vlaamse en Nederlandse kranten worden in het Mundaneum bewaard. Ons oudste persdocument is een exemplaar van de Ghendsche post-tijdinghen uit 1667. De verzameling is door de provincies geklasseerd. De verzamelingen van de Antwerpse en Vlaamse provincies zijn bijzonder rijk. Een groot aantal Vlaamse socialistische en pacifistische publicaties uit de 19de eeuw en ook uit de 20ste eeuw worden bewaard. De Nederlandse verzameling omvat ongeveer 8.000 exemplaren waaronder Indonesische en Surinaamse titels.

Het Mundaneum bevat ook tienduizenden thematische dossiers, "petits documents" genoemd, met onder andere duizenden biografische stukken.

De inventaris van verschillende fondsen (zoals pacifisme, anarchisme, feminisme) is gedeeltelijk opgemaakt. Deze fondsen werden gedurende jaren met verschillende bronnen (persoonlijke stukken, documenten, boeken, krantenknipsels) verrijkt.

De verzamelingen van ons centrum worden steeds rijker. Onlangs hebben we van J. Van Lierde papieren betreffende de vredesbeweging tussen 1960 en 1990, anarchistische documenten uit de archieven van J. Cordier en een deel van het fonds Hem Day gekregen.

De nummering van de papieren

We streven naar een internationale verspreiding van de wetenschap. Nooit is het universalistische project van beide geniale utopisten zo dicht bij zijn realisatie geweest. Vermits wij tot de voorhoede van de vooruitgang willen behoren, beschikken wij over een zeer geavanceerde scanning om het Persmuseum in een computersysteem op te slaan. We zijn van plan cd's met deeltjes van het Persmuseum, van affiches, enz., aan te maken. Zo zouden de schatten van het Mundaneum over de hele wereld aan de (daarom verzoekende) bibliotheken kunnen doorgezonden worden.

Het Museum zal de meest opmerkelijke documenten tentoonstellen en zal ook een interactieve ruimte met cd-rom-toegang bevatten.

In een eerste fase is er de nummering van ongeveer 10.000 titels, het stockeren in een computersysteem en de aanmaak van de cd-roms. Die zullen naar gelang de behoefte en de vraag van onze partners aangemaakt worden.

We zouden bv. deeltjes van het Persmuseum met verdwenen of zeldzame titels kunnen kiezen uit elk land waarin we partners hebben. We kunnen titels volgens thema's kiezen. Onze documenten maken ook het aanmaken van cd-roms van de feministische, anarchistische, liberale en arbeiderspers of van de pers van de joodse gemeenschap mogelijk. We zoeken naar musea over de hele wereld die in dergelijke uitwisselingen geïnteresseerd zijn.

Het computersysteem zal ook een belangrijke rol spelen bij de bescherming van de documenten. In het Persmuseum vindt men zeldzame en ver-

dwenen titels uit verre landen. Deze kranten, soms de enige exemplaren in België, zijn vaak honderd jaar oud en hebben de tand des tijds ondergaan. Ze telkens weer manipuleren zou ze onherstelbaar beschadigen. Ze moeten dus dringend bewaard worden met moderne middelen die de bescherming van de originele stukken verzekeren. De nummering van de documenten biedt verschillende voordelen: comfort voor de lezer, gemak bij het opvragen, zoeken via een systeem van sleutelwoorden en een index, totale veiligheid voor de verzamelingen.

Deze veiligheid is heel belangrijk want de meeste documenten, op zuur papier gedrukt, worden onverbiddelijk slechter en geen enkele ontzuringstechniek geeft volledige resultaten.

Oprichting van een netwerk, antwoord op dringend onderzoek

Om met partners, persmusea, universiteiten, onderzoeks- en documentatiecentra in contact te komen, zullen we, naast de traditionele middelen zoals directe contacten, mailings, advertenties in gespecialiseerde tijdschriften, ook de modernste technieken gebruiken, waarvoor we ruimte in het Internet netwerk moeten hebben.

Vanaf 1997 zullen we het Mundaneum en ons samenwerkingsplan aan de instellingen voorstellen.

In enkele minuten zullen we inlichtingen over een bij ons bewaarde krant kunnen geven ongeacht de plaats van het onderzoek. Het Mundaneum is toegankelijk voor onderzoekers na afspraak en we hopen het museum en de leeszaal in 1997 te openen.